

Я. С. КАЛМИКОВА

Яна Сергіївна Калмикова, кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник Науково-дослідного інституту Державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України, асистент кафедри Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**АКСІОЛОГІЯ ФАКТІВ У ДОКАЗОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

Аксіома щодо ціннісного значення факту в теорії доказового права є безапеляційною. Без існування фактів не тільки неможливий сам процес доказування, а це взагалі нівелює встановлення об'єктивної істини у справі. Актуальність даної теми полягає у з'ясуванні ролі фактів у доказовій діяльності під час вирішення публічно-правових спорів. Метою статті є визначення ціннісного значення фактів шляхом дослідження їх природи під час вирішення справи у порядку адміністративного судочинства.

Якщо звернутися до етимологічного походження слова «факт», то від латинського «factum» означає зроблене, досягнуте. Факт – це: 1) істина, подія, результат; 2) щось реальне в порівнянні з вигаданим; 3) конкретне, одиничне в залежності від абстрактного та загального; 4) положення, яке фіксує емпіричне знання, яке протиставлять теорії.

Відповідно до ч. 1 ст. 138 КАС України предметом доказування є обставини (факти), якими обґрунтовуються позовні вимоги чи заперечення або які мають інше значення для вирішення справи (причини пропуску строку для звернення до суду, розмір судових витрат тощо) та які належить встановити при ухваленні судового рішення у справі. Такі вчені, як Є. В. Васьковський, Ю. М. Грошевий, Є. Ф. Демський, С. В. Курильов, О. М. Нечитайло, О. І. Трусов, С. А. Шейфер та ін. розкривали зміст доказів як фактів.

С. А. Шейфер трактує поняття докази як факт, істину, знання¹. На думку О. І. Трусова, докази – це факти, які відбиваючись у нашій свідомості, пізнанні, набувають форму логічного доведення, аргумента². При цьому відомі явища, за допомогою яких суд, ґрунтуючись на знанні об'єктивних зв'язків, явищ, пізнає невідоме, слугує засобом встановлення об'єктивної істини, наявності чи відсутності шуканих фактів, тобто доказами. Проте, дана точка зору не одержала підтримки серед вчених, оскільки самі по собі факти без процесуальних засобів доказування не можуть бути покладені в основу висновків відповідних органів без їх ретельної перевірки та оцінки у сукупності з усіма іншими доказами у справі.

Юридичні факти класифікують як самостійний елемент механізму правового регулювання, який приводить його в дію. У цьому механізмі вони виступають зв'язуючою ланкою між нормою права і суб'єктивними правами конкретного суб'єкта, становлять умову переведення норм права в реальні правовідносини і призводять до виникнення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків³.

У юридичній науці традиційно поділяють факти на дії та події. Юридичні факти – це сформульовані в гіпотезах правових норм життєві обставини, з якими закон пов'язує виникнення, існування, зміну чи припинення правових відносин. За Є. В. Васьковським, юридичні факти можуть бути створені волею заінтересованої особи або походити незалежно від неї⁴. В. С. Нерсесян визначає юридичні факти як факти (фактичні обставини), які мають юридичне значення в якості правової основи, що необхідно для реалізації норми⁵.

Юридичні факти як дії. Дії – це обставини, які залежать від волі людей (акти органів). Дії можуть бути правомірними та неправомірними. У складі юридичних актів виділяють юридичні вчинки (наприклад, складання протоколу про результати виборів народних депутатів України). Неправомірні юридичні факти – це правопорушення, які призводять до настання юридичної відповідальності (наприклад, порушення виборчого законодавства – недостовірного встановлення підсумків голосування та результатів виборів). Події – обставини, які існують незалежно від волі людей (наприклад, надзвичайна подія, пов'язана із загибеллю й травмуванням особового складу). У даному аспекті виділяють два види фактів: 1) факти як явища дійсності та 2) факти як форма людського знання.

За наслідками виділяють факти: 1. Правоутворюючі – викликають виникнення правовідносин (наприклад, видання Головним управлінням Державної міграційної служби України в Харківській області рішення про набуття громадянства України за територіальним походженням). 2. Правозмінюючі – змінюють існуючі правовідносини (наприклад, свідоме подання неправдивих відомостей або фальшивих документів щодо факту проживання особи). 3. Правоприпиняючі зумовлюють припинення правовідносин (наприклад, скасування рішення Головного управління Державної міграційної служби України в Харківській області про набуття громадянства України за територіальним походженням).

О. Ф. Клейман пропонує виділяти наступні факти: 1) факти, що утворюють права й обов'язки, які мають для даної вимоги правоутворююче (правозмінююче) значення; 2) факти легітимації, тобто ті, що

пов'язують позивача з його вимогами (факти активної легітимації) і відповідача з відповідним обов'язком (факти пасивної легітимації); 3) факти приводу до позову, наявність яких уможливорює судовий захист права⁶. Такої точки зору дотримується й Я. Л. Штутін⁷. І. В. Панова до таких фактів додає також правоперешкоджаючі факти (слугують перешкодою для виникнення правовідносин та обов'язків сторін)⁸.

На думку С. В. Курильова, певну процесуальну значимість має поділ фактів на явища і стани⁹. Останні в силу їхнього триваючого характеру можуть бути предметом безпосереднього пізнання, що за інших рівних умов переважніше за пізнання опосередковане. Явища ж, що пізнаються судом під час розгляду справи, як правило, відносяться до минулого часу і можуть бути встановлені лише опосередкованим шляхом, за допомогою доказів. Природа пізнання є такою, що веде до роздвоювання світу (реальний світ та його образ, представлений у мові і знаннях), внаслідок чого в юридичній дійсності неминучим є існування юридичного факту в двох площинах: і як факту реального життя, і як факту знання. Якби доказами були тільки факти, їх неможливо було б спростовувати, визнавати неякісними, залучати до справи.

У поодиноких випадках можливе встановлення фактів без доказів. І до таких фактів відносяться факти-стану (тривають в часі) та деякі юридичні факти процесуально-правового значення (неявка сторін, відмова від дачі показань)¹⁰.

У літературі до доказів поряд із відомостями про факти пропонується також відносити доказові факти (М. А. Гурвич, Ю. К. Осипов, Д. М. Чечот, В. І. Тертишников та ін.)¹¹, як різновид фактів, які встановлюються в суді за допомогою інших доказів. Таким чином, факти, що містять «нейтральну» інформацію стосовно юридично значимих чи доказових фактів, тобто ті, що нічого суттєвого не підтверджують і не спростовують, доказовими не будуть¹². Наприклад, у доказовому праві США під доказовим фактом розуміється факт, який достовірно встановлений шляхом пред'явлення доказів, які не спростовуються¹³.

Факти, які підлягають доказуванню, розглядають як у широкому розумінні (не лише ті юридичні факти, які обґрунтовують вимоги та заперечення сторін, а й інші обставини, без встановлення яких неможливе правильне вирішення справи та виконання судом інших завдань судочинства: юридичні факти матеріально-правового та процесуально-правового характеру, доказові факти, факти, які сприяють правильній оцінці доказів, факти, встановлення яких необхідно суду для виконання попереджувальних та виховних завдань)¹⁴, так і у вузькому розумінні (сукупність юридичних фактів матеріально-правового характеру, тобто факти, із якими закон пов'язує виникнення, зміну або припинення правовідносин між сторонами, на яких сторони обґрунтовують свої вимоги та заперечення). А. Р. Белкін виділяє у предметі доказування головний факт та додаткові факти (факти за допомогою яких встановлюються обставини справи)¹⁵. Утім, із такою точкою зору не погоджується М. Г. Пінчук, обґрунтовуючи це тим, що такий поділ фактів може призвести до помилки у прийнятті рішення у справі через недостатність доказової інформації¹⁶. Вважаємо, що відповідні положення мають знайти відображення й у вітчизняному доказовому праві.

У справах, які розглядаються в порядку адміністративного судочинства, доказуванню підлягають наступні загальні факти: 1) факти протиправних рішень, дій чи бездіяльності органу владних повноважень, що порушують права, свободи чи інтереси фізичних чи юридичних осіб; 2) факти наявності чи відсутності адміністративно-правового спору або спору про право; 3) факти наявності інтересів третіх осіб; 4) факти неможливості відмови позивача від адміністративного позову повністю або частково, а відповідача – визнати адміністративний позов повністю або частково; 5) факти необхідності забезпечення доказів; 6) факти щодо невідкладного розгляду і вирішення справи; 7) факти про відмову у відкритті провадження в адміністративній справі; 8) факти залишення позовної заяви без розгляду; 9) факти зупинення та поновлення провадження у справі; 10) факти закриття провадження у справі. А також: 11) чи підлягає позов задоволенню; 12) чи заповідано рішенням, дією чи бездіяльністю органу владних повноважень майнову чи моральну шкоду; 13) чи є підстави допустити негайне виконання постанови. Інші факти включаються до предмету доказування залежно від конкретних обставин справи (наприклад, неможливості виконання делегованих повноважень чи виконання адміністративного договору, правомірності проведення підрахунку голосів на виборах та ін.)¹⁷.

До спеціальних фактів відносяться ті, особливість доведення яких залежить від окремої категорії справи, яка розглядається в порядку адміністративного судочинства. Розглянемо приклади. У справах щодо визнання статусу біженців необхідно довести реальну наявність цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідування, для чого потрібно подати конкретні документи. У справах зі спорів щодо державної реєстрації юридичних та фізичних осіб-підприємців необхідно довести факт неправомірності запису в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців і зобов'язати вчинити певні дії. У справах зі спорів у сфері регулювання земельних відносин доведенню підлягає законність рішення сесії міської ради про поновлення права користування земельною ділянкою. Справи щодо звільнення з публічної служби – доведення факту дисциплінарного проступку. У справах зі спорів у сфері фінансового контролю – факт законності вимоги контрольно-ревізійного управління.

В адміністративному судочинстві виокремлюють факти, які не підлягають доказуванню: (1) преюдиційні обставини, тобто ті, що встановлені в судовому рішенні іншого суду, яке набрало законної сили; (2) факти, що визнані судом загальновідомими, тобто ті, що відомі широкому колу осіб, у тому числі й судді; (3) безспірні обставини, тобто ті, стосовно яких в осіб, які беруть участь у справі, не виникає суперечок і в суду не викликає сумніву щодо достовірності цих обставин та добровільності їх визнання.

Якщо звернутися до зарубіжного досвіду, то у доказовому праві США та Англії існує низка фактів, які не підлягають доказуванню, а саме: 1) факти обізнаності (поінформованості) суду (judicial notice) – факти,

відомі на території суду (факти загальних знань); та, які суддя знає із власного досвіду (факти індивідуального досвіду); 2) формальне визнання (formal admissions) – здійснюється при обміні документами із можливістю надання відповіді у вигляді аффідевіту; 3) презумпції (сторони, які брали участь у попередньому процесі, знову беруть участь у процесі); 4) преюдиціальні факти (res judicata) – рішення, яке прийняте раніше, має бути кінцевим, винесеним по суті (ефект попереднього судового рішення (collateral estoppel) – схожість предмету позову)¹⁸.

Апріорі факти не є судовими доказами. Спочатку факти є квазідоказами. Слід зазначити, що це пов'язано із різними факторами, а саме із: процесом залучення доказів у справу; наявності таких властивостей доказу, як належність, допустимість, достатність, достовірність; процесом дослідження доказів.

Фактичні дані не можуть існувати самостійно самі по собі без відповідного джерела та носія. Перетворення інформації в самостійну субстанцію – це наївний ідеалізм. Джерело дає імпульс інформації, але не завжди утворює з неї єдність¹⁹.

На думку О. М. Нечитайла, набуття фактичними даними статусу судових доказів залежить від волі осіб, які беруть участь у справі та їх репрезентують. Суд не має права відмовити у прийнятті документів або предметів, доданих до позовної заяви або відзиві на позовну заяву як письмових чи речових доказів. Проте, від розсуду суду залежить задоволення клопотання осіб, що беруть участь у справі, про залучення до справи додаткових доказів, про витребування доказів. Такі клопотання можуть бути відхилені на тій підставі, що вже наявних у справі доказів достатньо для вирішення справи по суті²⁰.

Наприклад, на практиці суд, задовольняючи позовні вимоги, виходить з того, що факти підтверджуються доказами, які у свою чергу, є підставою для трансформації їх у різні засоби доказування. Так, Державна податкова інспекція у Глибоцькому районі Головного управління Міндоходів у Чернівецькій області (далі – ДПІ) звернулася до суду з позовом до підприємця Особа 1, в якому просила застосувати та стягнути з Особи 1 фінансову санкцію та конфіскувати комп'ютери. Не погоджуючись з рішеннями суду апеляційної інстанції, ДПІ подало касаційну скаргу, в якій просила його скасувати, а постанову Чернівецького окружного адміністративного суду від 5 грудня 2013 року залишити без змін. Доказами стали протокол огляду місця події, договір про надання послуг з доступу до мережі LANpro, висновок спеціаліста, згідно з якими підтверджується факт проведення азартних ігор в Інтернет-кафе, пояснення відвідувача, а використання симуляторів гральних автоматів підтверджується ще й висновком експерта. Вищий Адміністративний Суд України касаційну скаргу Державної податкової інспекції у Глибоцькому районі Головного управління Міндоходів у Чернівецькій області залишив без задоволення. Факти набули статусу судових доказів внаслідок належного процесуального залучення до справи і перетворилися у засоби доказування²¹.

Як вже було зазначено, важливу роль відіграє процес залучення доказів-фактів та їх дослідження. Так, залучення доказів може відбуватися шляхом надання та витребування доказів. Як правило, залучаються докази на етапі їх збирання.

Надання доказів сторонами та особами, які беруть участь у справі. Реалізуючи принцип змагальності в адміністративному судочинстві, сторони мають право надавати суду свої докази та доводити свою переконливість. Особи, які беруть участь у справі, мають право: заявляти клопотання і відводи, давати усні та письмові пояснення, доводи та заперечення, подавати докази, брати участь у їх дослідженні. Відповідно до ч. 1 ст. 114 КАС України суд може запропонувати особам, які беруть участь у справі, доповнити чи пояснити певні обставини справи, а також надати суду додаткові докази у строк, встановлений законом.

Витребування доказів. Витребування доказів можливе як з ініціативи заінтересованої особи, так і з ініціативи суду. Наприклад, особа, яка заявляє клопотання перед судом про витребування від інших доказів, повинна зазначити: який письмовий доказ вимагається, орган чи особу, у яких він знаходиться, та обставини, які може підтвердити цей доказ. Відповідно до ч. 6 ст. 11 КАСУ суд вживає передбачені законом заходи, необхідні для з'ясування всіх обставин справи, у тому числі щодо виявлення і витребування доказів. Наприклад, письмові докази, які витребує суд, надсилаються безпосередньо до адміністративного суду. Суд може також уповноважити заінтересовану сторону або іншу особу, яка бере участь у справі, одержати письмовий доказ для надання його до суду. До речі, пропозицію суду надати певні докази слід відрізнити від витребування судом доказів. По-перше, пропозиція суду адресується особам, які заінтересовані її виконати, оскільки саме ці особи зобов'язані довести обставини, на які вони посилаються. По-друге, суд може запропонувати подати докази лише особам, які беруть участь у справі, тоді як витребувати докази – у суб'єкта владних повноважень, який зазвичай є відповідачем або в інших осіб. По-третє, ігнорування пропозиції суду надати докази тягне за собою вирішення справи на основі наявних у справі доказів, тоді як ненадання витребуваних доказів може бути підставою для застосування такого процесуального примусу, як тимчасове вилучення доказів для дослідження судом (ст. 271 КАС України)²².

Дослідження доказів – це безпосереднє сприйняття і вивчення судом та іншими учасниками інформації про фактичні дані, наданої сторонами й іншими особами, які беруть участь у справі, за допомогою передбачених законом засобів доказування із додержанням принципів усності та безпосередності. Воно становить сукупність процесуальних дій, спрямованих на отримання від учасників процесу інформації та осмислення її стосовно конкретної справи з огляду на її предмет доказування (ч. 1 ст. 138 КАС України). У переважній більшості випадків в «операції відтворення» фактів суддя намагається силою власного «Я» проникнути у віддалений від нього час, аби побачити випадок, осмислення чого є необхідним в контексті розв'язання справи. Судове осягнення факту – це, як правило, завжди інтерпретація у часі. У концепції правової герменевти-

ки суддя крізь власне юридичне мислення пізнає докази та оцінює їх у сукупності з іншими, перебуваючи таким чином у структурі «герменевтичного кола»²³.

Отже, факт – це універсальна категорія, своєрідний симбіоз інформації та конкретних даних про обставини справи. Факти набувають статусу судових доказів шляхом належного їх залучення до справи. Під час дослідження доказів відбувається їх перевірка та оцінка. Внаслідок цього визначаються властивості доказів, а саме належність, допустимість, достовірність та достатність. З цього слідує, що факти можна ототожнювати як із доказами, так і з самим предметом доказування в адміністративному судочинстві.

¹ Шейфер С. А. Доказательства и доказывание по уголовным делам: проблемы теории и правового регулирования / С. А. Шейфер. – М.: Норма ; ИНФРА-М, 2010. – С. 52.

² Трусов А. И. Основы теории судебных доказательств : ученик / А. И. Трусов. – М.: Горсюрриздат, 1960. – С. 33.

³ Твердохліб А. М. Юридичні факти в цивільному процесуальному праві / А. М. Твердохліб // Проблеми законності. Вип. 54. – Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, 2002. – С. 59–65.

⁴ Васильевский Е. В. Учебник гражданского права / Е. В. Васильевский. – СПб. : Книж. маг. Н. К. Мартьянова, 1894. – 168 с.

⁵ Нерсесянц В. С. Общая теория права и государства : учебник / В. С. Нерсесянц. – М.: ИНФА-М., 2004. – 552 с.

⁶ Клейман А. Ф. Основные вопросы теории доказательств в советском гражданском процессе : учебник / М. А. Гурвич. – М.–Л.: Изд-во АН СССР, 1950. – С. 68.

⁷ Штутин Я. Л. Предмет доказывания в советском гражданском процессе : учеб. пособ. / Я. Л. Штутин, М.: Госюрриздат, 1963. – С. 7, 10.

⁸ Панова И. В. Административно-процессуальное право России : монография / И. В. Панова. – 3-е изд., пересмотр. – М.: Норма; ИНФРА-М, 2012. – С. 314.

⁹ Курьлев С. В. Основы теории доказывания в советском правосудии : учебник / С. В. Курьлев. – Минск: Изд-во БГУ им. В.И. Ленина, 1969. – С. 50.

¹⁰ Гражданский процесс : учебник / под общ. ред. Н. М. Коршунова. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – С. 80.

¹¹ Тертишников В. І. Докази як інструмент судового доказування у цивільному судочинстві / В. І. Тертишников // Право України. – 2011. – № 10. – С. 77–88.

¹² Попелюшко В. О. Предмет доказування в кримінальному процесі (процесуально-правові та кримінально-правові аспекти) : монографія / В. О. Попелюшко. – Острог: Нац. ун-г «Острозька академія», 2001. – С. 20.

¹³ Щербаков С. В. Американское уголовное доказательственное право : англо-русский словарь-справочник : учеб. / С. В. Щербаков. – М.: Юрлитинформ, 2010. – С. 97.

¹⁴ Васильев С. В. Хозяйственное судопроизводство Украины : учеб. пособие. / С. В. Васильев. – Х. : Эспада, 2002. – С. 71.

¹⁵ Белкин А. Р. Теория доказывания : научно-методическое пособ. / А. Р. Белкин. – М.: Изд-во НОРМА, 2000. – С. 52.

¹⁶ Пінчук М. Г. Деякі питання щодо визначення предмета доказування та його структура / М. Г. Пінчук // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – 2. – С. 33–37.

¹⁷ Демський Є. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. / Є. Ф. Демський. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 152–153.

¹⁸ Решетникова И. В. Доказательственное право Англии та США / за ред. И. В. Решетниковой. – 2-е изд., перераб. и доп. М.: Городец, 1999. – 284 с.

¹⁹ Теорія доказів: підручник для слухачів магістратури юридичних вузів / К. В. Антонов, О. В. Сачко, В. М. Тертишник, В. Г. Уваров / За ред. д.ю.н., проф. В. М. Тертишника. – К.: Алерта, 2015. – С. 51.

²⁰ Нечитайло О. М. Фактичні дані як судові докази / О. М. Нечитайло // Особливості розгляду податкових спорів в контексті прийняття Податкового кодексу України : матеріали наук.-прак. конф., м. Харків, 11 лют. 2011 р. / Національна академія правових наук України, Національний університет «Юридична академія України ім. Я. Мудрого», Вищий адміністративний суд України, Харківський апеляційний адмін. суд, Інститут держ. будівництва та місцевого самоврядування АПН України. – Х. : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2011. – С. 55–56.

²¹ Справа № 2а/2470/908/12 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua>

²² Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / за заг. ред. І. Х. Темкіжева. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – С. 324–325.

²³ Бернюков А. Інтерпретація суддею фактичних обставин справи в концепції юридичної герменевтики / А. Бернюков // Вісник Академії правових наук України. 2007 р. № 2 (49). – Х. : Право / голов. ред.: В. Я. Тацій, 2007. – С. 199.

Резюме

Калмикова Я. С. Аксиологія фактів у доказовій діяльності в адміністративному судочинстві.

Статтю присвячено дослідженню ціннісного значення фактів у доказовій діяльності в адміністративному судочинстві. У статті наводяться визначення фактів, їх класифікація. Аналізуються погляди вчених-процесуалістів щодо ототожнення фактів з доказами. Публікація містить поділ фактів, які підлягають доказуванню, на загальні та спеціальні. Звертається увага на факти, які не підлягають доказуванню, включаючи зарубіжний досвід. Автор наголошує, що апріорі факти є квазідоказами, а момент набуття їх статусу судових доказів залежить від різних факторів та проходить низку етапів.

Ключові слова: факти, фактичні дані, докази, інформація, витребування доказів, адміністративне судочинство.

Резюме

Калмыкова Я. С. Аксиология фактов в доказательной деятельности в административном судопроизводстве.

Статья посвящена исследованию ценностного значения фактов в доказательной деятельности в административном судопроизводстве. В статье приводятся определение фактов, их классификация. Анализируются взгляды ученых-процессуалистов

по отождествлению фактов с доказательствами. Статья содержит разделение фактов, подлежащих доказыванию, на общие и специальные. Обращается внимание на факты, которые не подлежат доказыванию, включая зарубежный опыт. Автор отмечает, что априори факты являются квазидоказательствами, а момент наступления статуса судебных доказательств зависит от различных факторов и проходит ряд этапов.

Ключевые слова: факты, фактические данные, доказательства, информация, истребование доказательств, административное судопроизводство.

Summary

Kalmykova Y. Axiology of facts in evidence in administrative proceedings.

Article dedicated to the research of values mentioned in the evidence of the facts in administrative proceedings. The article provides a definition of the facts, their classification. Analyze the views of scientists on the process of identification facts with evidence. This article contains division facts to be proved, the general and special. Attention is drawn to facts that are not evidence, including foreign experience. The author notes that a priori facts are not evidence and the date when the status of forensic evidence depends on various factors and is a series of stages.

Key words: facts, evidence, proof, information, demanding proof, administrative proceedings.

УДК 342.9

В. І. ЛИТВИНЕНКО

Віктор Іванович Литвиненко, кандидат юридичних наук, директор Інституту права імені Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом, заслужений юрист України, генерал-лейтенант міліції

ФУНКЦІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

В умовах, коли діяльність правоохоронних органів у сфері протидії корупції стає все більш багатогранною, особливої актуальності набуває чітке визначення функцій правоохоронних органів у зазначеній вище сфері. Формування функцій правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції за допомогою ухвалення спеціального антикорупційного законодавства для створення такої системи, яка дозволила б професійно, кваліфіковано і ефективно вести боротьбу з корупцією в Україні має особливу значущість. Ухвалення нового Закону України «Про запобігання корупції»¹, Антикорупційної стратегії², Закону України «Про антикорупційне бюро України»³ інших нормативних актів, а також внесення відповідних змін у чинне законодавство, що регулює діяльність органів правопорядку є початком формування саме такої системи. Цим самим також створено передумови для всебічного теоретичного дослідження функцій правоохоронних органів у сфері протидії корупції.

Проблематиці визначення функцій правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції більшою чи меншою мірою приділяли увагу у своїх працях такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як В. Б. Авер'янов, М. Ю. Бездольний, В. П. Беляєв, З. С. Гладун, Д. Г. Заброта, О. Г. Кальман, М. І. Камлик, О. О. Кашкаров, В. В. Клоков, І. М. Куксін, Б. М. Лазарєв, А. В. Линник, П. А. Матвєєв, М. І. Мельник, Ю. П. Мірошник, О. М. Музичук, С. С. Рогоульський, О. В. Терещук, А. О. Ткаченко, М. І. Хавронюк, А. К. Шавлохов, М. С. Шалумов, В. А. Шатіло та інші.

Метою статті є встановлення єдиного, загальновизнаного змісту поняття «функції правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції», а також класифікації їх видів.

Термін «функція» був запозичений юридичною наукою з інших наук з наступним наповненням його специфічним політико-правовим змістом. Вперше термін «функція» був введений до наукового обігу представниками фізико-математичних наук Г. В. Лейбніцем та Й. Бернуллі й означав залежність однієї змінної величини від іншої⁴. Варто зауважити, що у філософії під функцією розуміють явище, що є залежним від іншого і змінюється в міру зміни цього іншого явища⁵. В обох визначеннях можна відстежити певну схожість, що свідчить про однакове розуміння досліджуваного поняття представниками різних наук. Водночас у біології, соціології, етнографії, антропології та інших соціальних науках термін «функція» ототожнюється з роллю, яку виконують різні процеси та структури щодо підтримання цілісності та стабільності систем, частинами яких вони є. Під функцією розуміють роль, значення чого-небудь, зобов'язання, коло діяльності⁶. Аналіз запропонованих визначень дозволяє виокремити такі характеристики досліджуваного терміна: 1) залежність одного явища від іншого; 2) ототожнення функції та ролі діяльності певного явища. Однак такі характеристики не можуть повною мірою відобразити істинну сутність вказаної дефініції. Найбільш вдалим є таке визначення поняття «функція» – конкретний напрям діяльності людини чи професійної групи людей⁷.